

Høringsvar vedr. søndagsgudstjenestens form og indhold

Af sognepræst Michael Hemmingsen, Esajas Kirke

Grundlæggende finder jeg den nuværende højmesseordning god og velfungerende.

Dog ser jeg otte muligheder for mindre justeringer til det bedre. De præsenteres her og uddybes i det følgende.

- 1) Behold et vist enhedspræg, så gudstjenesten forbliver genkendelig landet over.
- 2) Styrk de folkelige mærkedage.
- 3) Hold gudstjenesten på 55 minutter.
- 4) Afskaf de gammeltestamentlige læsninger, eller erstat dem med bibelhistoriske afsnit.
- 5) Fem fællessalmer i stedet for seks, dvs. afskaf altergangssalmen.
- 6) Færre og ikke for lange bønner.
- 7) Et enklere nadverritual.
- 8) Et tydeligere dåbsritual.

Historisk rids

Siden oldkirken har den kristne søndagsgudstjeneste bestået af tre hoveddele:

Læsning fra Det nye Testamente: Evangelium og epistel

Prædiken

Nadver

Princippet med *bibellæsning* og *prædiken* kendte man fra den jødiske synagogegudstjeneste. Det var blot at skifte Det gamle Testamente ud med det nye.

Dåben foregik i begyndelsen uden for gudstjenesten, men blev med tiden en del af den, især efter man fik barnedåb i løbet af 300-400-tallet.

Altergangen (nadveren) var i lange tider kun for døbte. I dag skelner man ikke. Dette opfatter jeg for så vidt som et evangelisk fremskridt, men det stiller krav til kirken om flittigt og tydeligt at forklare nadverens indhold og mening.

Salmesangen overtog man også fra Det gamle Testamente, først og fremmest fra Salmernes Bog, hvis tekster også var i brug i synagogerne og i Jerusalems tempel. Hurtigt suppleredes dog med salmer og hymner med nytestamentligt indhold. Flere af dem er gengivet i Det nye Testamente,

f.eks. Marias lovsang, Luk. 1, 46-55 og den såkaldte Filipperbrevshymne, Fil. 2, 5-11.

Pave Gregor den Store reorganiserede gudstjenestesangen i 600-tallet og professionaliserede den – deraf den gregorianske munkesang. Med reformationen vendte salmesangen tilbage til menigheden, og med Martin Luthers *Deutsche Messe* fra 1526 fik højmessens grundform, vi bruger den dag i dag, med fem-seks menighedssalmer mellem læsningerne samt (dåb), prædiken og altergang (helt op til den nuværende ordning af 1992 var søndagsgudstjenester uden altergang dog almindelige, især på landet).

Ind- og udgangsbønnen, bedt af en lægperson, er et særligt dansk islæt i den protestantiske gudstjenestetradition. De kom til med *Kirkeritualet* af 1685.

Den faste søndagsgudstjeneste bygger med andre ord på en lang og gennemprøvet tradition, hvis grundform har vist sig stærk og levedygtig. Af samme grund ser jeg heller ikke et behov for grundlæggende ændringer i den. Tværtimod er der grund til at fastholde den som noget uopslideligt. Som ovenfor nævnt overvejer jeg dog otte ændringer, som jeg uddyber i det følgende.

Ændringsforslag

- *Et vist enhedspræg.* En vis lokal valgfrihed mellem f.eks. kollekter og nadverindledninger er fint. Men det centrale bør være det samme overalt, både aht. genkendeligheden og visheden om kirken som fællesskab. Princippet med bibelske læsninger efter de to eksisterende tekstrækker, synes jeg er meget vigtigt at fastholde som noget, der gælder for alle.
- *Andre mærke- og helligdage.* En ny ordning må gerne styrke nogle af de særlige højtidsdage, som reformatorerne (og Struensee) kasserede, men som godt kan fungere luthersk og som folkeligt set fejres uanset hvad. Her tænker jeg på dage som Helligtrekonger 5/6. januar, kyndelmisse, befrielsesdag 4/5. maj, Grundlovsdag, Sankt Hans, høstgudstjeneste, flagdag, Mortensaften og nytårsaften. Hvorfor ikke gøre disse dage til foreskrevne gudstjenestedage, dog uden fastlåst gudstjenestetidspunkt, og gøre f.eks. andenhelligdagene ved jul og ikke mindst påske og pinse mere fleksible?
- *Højmessens samlede længde.* Alt over en time finder jeg for langt, også selvom der er dåb og evt. stor altergang. Hellere skærpe indholdet. Jeg tænker derfor på antallet af bønner,

læsninger og salmer og længden af disse, samt på hvordan vi præster lærer at fatte os i en anden korthed og fyndighed end i dag (det sidste bliver nok den sværeste bøn at opfylde).

- *De gammeltestamentlige læsninger.* Gudstjenestens første bibelske læsestykke er for nuværende oftest en lang, proklamerende og opremsende tekst hovedsageligt fra profet- og salmelitteraturen: Esajas', Jeremias' og Salmernes Bog. Jeg spørger mig selv: Skal læsning fra Det gamle Testamente være obligatorisk hver eneste søndag (indtil 1992 var der Det gamle Testamente kun med, når det var direkte relevant for evangeliet, for eksempel Messias-profetier i adventstiden, på Langfredag osv.)? Den nuværende ordning tillader dog, at man kun har én læsning udover dagens evangelium. Man kan altså allerede nu vælge GT fra og nøjes med epistel og evangelium.

Men hvorfor ikke skifte de lidt stillestående profet- og salmetekster ud med noget mere bibelhistorisk stof? Fortællende stof bevæger sig og inviterer tilhørerne med i historien, i modsætning til tekster, der mest proklamerer. For det andet kan et stykke af bibelhistorien spille både med og mod dagens evangelium. For det tredje kan kendskabet til bibelhistorien ikke længere forudsættes bekendt, hverken fra skole eller hjem.

Princippet findes allerede f.eks. Pinsedag, hvor Babelsmyten modstilles Pinseunderet (det fælles sprog midt i de forskellige), og Langfredag, hvor Isaks ofring modstilles Jesus' korsdød. Et nyt eksempel kunne være Kristi Himmelfart, hvor sejrs- og kroningsscenen fra Salmernes Bog 110 fint kunne skiftes ud med fortællingen om Elias' himmelfart fra Anden kongebog 2, 1-15.

- *Salmer.* Indgangssalme, salme mellem læsningerne, salme før prædikenen, salme efter prædikenen, salmer under altergangen, udgangssalme. Seks grundsalmer hver søndag. Det er mange, især fordi mange af dem også er lange. Det er afgørende vigtigt at veksle mellem lange og korte. Men hvorfor ikke fjerne altergangssalmen og erstatte den med korets motet og/eller orgelmusik (eller bare stilhed). Gudstjenesten ville ikke tage skade af at have fem salmer i stedet for seks, og man ville få bedre plads til f.eks. korsatser og orgelimpromvisation og dermed en anden variation.

Jeg synes ikke det bør være ny standard at stå op og synge fællessalmerne, da det også kan give en vis uro, og blive en utilsigtet tvang, og for en del ældre vil det være for krævende. Ikke så få går til gudstjeneste for at være i fred, sammen med andre. Men jeg synes godt man kan

pege på muligheden for at stå op og synge, når forholdene taler for det, f.eks. ved et stort og ikke-kirkevært dåbselskab.

- *Bønner*. Indgangsbon, indgangskollekt, kirkebon, nadverbøn, Fadervor, kollekt efter nadveren samt udgangsbon. Disse syv bønner er minimum i den nuværende standardhøjmesse. Selvom bon er en helt fundamental udtryksform, både gudstjenstligt og menneskeligt, kunne man måske godt destillere lidt, navnlig i begyndelsen og slutningen af gudstjenesten. Men også i:
- *Nadverritualet*. Jeg ønsker mig et, der er enklere end de nuværende, men som beholder nadverens karakter af højtids og koncentration. Et bud, inspireret af Vartov Valgmenighed, er:

Nadverbøn: Gud, du har selv elsket Jesus i verden, og det var dog efter din vilje, at han hengav sit legeme og blod. Lad nu hans legeme og blod komme os til gode, til virkelig at give troen næring, lægge et fast grundlag under håbet og oplive kærligheden iblandt os.

Evt. **O, du Guds lam** (DDS 439)

Fadervor

Indstiftelsesordene

Uddeling (gerne tavs, indstiftelsesordene er trods alt Jesus' egne og siger det væsentlige: tag det, spis det, drik det!).

Bortsendelsesord (når alle er på plads)

Velsignelsen

Udgangssalme

Meddelelser

Postludium

Under altergangen kan der som nu synges en salme (uden ophold og inkl. slutvers), eller motetten kunne synges under uddelingen efterfulgt af orgelmusik indtil bortsendelsesordene.

- *Dåbsritualet*. Dåbstallet rasler for tiden ned, i hvert fald hvad angår barnedåb. Udover den almindelige sekularisering og forståelse af, at man selv skal vælge alt, tror jeg også her, at et lidt enklere og mere samlende ritual ville give en bedre forståelse af dåben, både som den enkeltes forbundethed med Kristus og som medlem af den kristne menighed. Frem for alt er det min erfaring, at trosbekendelsen ofte opfattes som en eksamen eller et bevis på troen i stedet for, som for reformatorerne, at være symbolet på den. Mit forslag er derfor:

Lovprisning (fra Første Petersbrev 1,3 som i dag)

Læsninger: Mark 1,9-11 (Jesus' dåb) og Mark 10, 13-16 (Jesus velsigner børnene)

Trosbekendelsen, fremsagt af dåbsfolk og menighed i fællesskab

Korstegnelse

Barnets navn

Tilspørgsel: *Forsager du Djævlens og ondskabens? Ja. Tror du på Gud Fader, skaberen, på Jesus Kristus, Guds søn, og på Helligånden, som trosbekendelsen har lydt? Ja.*

Dåb

Dåbsvelsignelse

Fadervor

Faddertiltale